

UDC 811.511.141.0(092)

EGY MAGYAR KÖLTŐ-FORDÍTÓ PORTRÉJA (RAB ZSUZSA)

Cs. Jónás Erzsébet

*doktor habilitat, professzor emeritus Nyíregyházi Egyetem, Kelet- és Közép-európai
Kutatóközpont*

(Nyíregyháza, Magyarország)

e-mail: csjonase@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0274-5503

2018-ban lesz 20 éve, hogy elhunyt egy jeles költő-műfordító, Rab Zsuzsa. A nyelvhasználat-társadalom-közérthetőség együttes jelenléte kevés olyan területen mutatkozik meg egyszerre, mint amilyen a műfordítás. A fordításstilisztika rámutat az eredeti mű és a fordító nyelvhasználatára. A közérthetőség a műfordításban azt jelenti, hogy a fordítás az olvasó számára saját kulturális háttérére épülő élményt jelent. A társadalom jelenléte ott érhető tetten, ahogy a közgondolkodás a műfordító munkásságát elismeri vagy mellőzi. A huszadik század végén Rab Zsuzsa az orosz nyelvből egy életen át végzett gazdag fordítói munkásság után sem részesülhetett megfelelő elismerésben.

Kulcsszavak: nyelvhasználat; társadalom; közérthetőség; fordításstilisztika; stílusalakzatok.

Jonas Erzsébet Cs. Portrait of Hungarian poetess and translator Zhuzhi Rab.

There are only a few areas where coexistence of language usage-society-comprehensibility can be observed – one of them is translation of literary work. The language usage of the original work and the translator is highlighted and examined by translational stylistics. Comprehensibility in translation means that the translation represents an experience for the reader, which is built on his/her own cultural background. The existence of society in translation is measured by whether or not the translator's work is recognised and acknowledged by the public. At the end of the 20th century Zsuzsa Rab's lifelong rich and extensive work in the translation of Russian literature could not get the well-deserved acknowledgement at all. Translation is key to the existence of a work of literature written in a foreign language. This is a text, which mirrors the cultural and historical elements of a certain era. Translation is a communicative process and it follows the rules of language paradigms. Translations, and especially translations of work of literature, are the products of semiotics. They are esthetic signals, which contain the translator's own reading and understanding of the text as well as his own socio-cultural attitude. Translations also reflect the historical thinking of the translator's own country. We follow along these types of historical memories in the Russian and Hungarian translations. We analyse the ways how these translations reflect the translator's approach to historical facts in his reading, his writing and his choice of synonyms. We show that historical stereotypes of the target language can modify the meaning of the original text during the translation process.

Keywords: language usage; society; comprehensibility; translational stylistics; stylistic elements.

A huszadik század második felének ma már történelmi múltnak számító, szocializmusnak nevezett időszakáról mint ideológiailag meghaladott, a szellemi, kulturális élet fejlődésének kemény gátakat szabó korszakról beszélnek az elemzők. Az 1945 utáni fél évszázad azonban olyan értékeket is felmutat, amelyek mellett nem mehetünk el szó nélkül. Ilyen volt a műfordítás, amely az írók, költők egy részének a

saját megjelenés betiltása miatt kényszerű megélhetési
menedéket jelentett, másoknak önként vállalt

© Jónás Erzsébet Cs., 2018

kamatoztatását a gondos iskoláztatás során a háború előtt megszerzett nyelvtudásnak, s megint másoknak a saját költői világlátás gazdagítását idegen nyelvű pályatársaik művein keresztül. Hatalmas érték halmozódott fel, amely a magyar olvasóközönség világirodalmi ismereteit szélesítette.

A szövegfeldolgozás szempontjából három olvasási módot különíthetünk el. A világirodalom remekei leginkább magyar nyelven kerülnek a magyar befogadók kezébe. A nemzeti irodalom anyanyelven olvasást tételez fel. Ettől merőben eltér az idegen nyelven olvasás, amely a másik kultúra ismeretétől függően a csökkentett értékű értelmezések sokféle fokozatát eredményezi, hiszen nem élünk abban a kulturális közegben, amely az információk, asszociációk végtelenjét biztosítja az adott nyelv kultúrába beleszületett használóinak. A fordításban olvasás a harmadik módja a szépirodalom befogadásának, amely, bár az idegen kultúrára jellemző látásmóddal gazdagítja a világgépünket, mégis belesimul az általunk irodalomnak értelmezett, anyanyelvünkön hozzánk eljutó esztétikai egészbe. Ez utóbbihoz járult hozzá műfordítói munkásságával – a kor társadalmi, ideológiai hátterének minden ellentmondása ellenére – Rab Zsuzsa, aki a magyar líra költői nyelv használatával hitelesen és közérthetően tudta belesimítani az orosz világ versbe öntött gondolatvilágát a magyar közönség befogadói horizontjába.

A pápai gimnazista évek és az egyetem

Rab Zsuzsa (1926. július 3 – 1998. március 5.), költő, prózaíró, publicista, műfordító, az orosz irodalom magyar tolmácsolói között meghatározó személyiség volt. Pápán született, édesapja a pápai református kollégium latin-görög szakos igazgatójaként fiútanítványai nevelése mellett nagy figyelmet fordított leánya klasszikus műveltségére, irodalmi, nyelvi jártasságára, testi-lelki fejlődésére. A klasszikus versformákat, az időmértékes verselést a mindenre nyitott, élénk gondolkozású diáklány a gimnazista években ismerte meg. Ezek a dunántúli évek, az édesapával töltött erdei kirándulások, a természet közelsége és szeretete mély nyomokat hagyott a majdani költő világlátásában. Már középiskolás korában verselgetett, első kis kötete szülővárosában jelent meg 1943-ban *Fény felé* címmel. Önéletrajzi vallomása szerint tudatosan készült a budapesti egyetemi évekre is, hiszen édesapja Eötvös-kollégista volt, s a nagyváros nyújtotta pezsgő szellemi élet a pápai gimnazista lány számára új perspektívákat jelentett. 1949-ben magyar-orosz szakon szerzett az ELTE bölcsészkarán tanári oklevelet, ahol professzorai is felfigyeltek fordítói ambícióira, s bátorítást kapott a későbbiekben életpályájának tekintett hivatásához. A fordítás mellett a költői pályája sokáig nem kapott kellő megvilágítást, bár 1968-ban megjelent verseskötete, az *Aranyvasárnap* jól mutatta finom lírai alkatát, képalkotói tehetségét. Mivel már a háború éveiben édesapja révén megismerkedett az orosz nyelvvel, s az egyetemi kurzusok sokat csiszoltak aktív nyelvtudásán, nem véletlen, hogy az orosz klasszikusok, kortárs írók és költők, s az akkori Szovjetunió kis népeinek hű és értő tolmácsolója lett. Fordította Puskind, Tolsztojt, Fettet, Kuprint, Bunyint, Csehovot, Gorkijt, Ahmatovát, Cvetajevát, Zabolockijt, Mandelstamot, s másokat. Ő ismertette meg a magyar olvasókat a baskír, grúz, észt és más kis népek irodalmával is. De a legkedvesebb orosz költője az impresszionista Szergej Jeszenyin volt. Jóllehet az ötvenes években mind a Szovjetunióban, mint a szocialista országokban Jeszenyint nem lehetett kiadni, mégis eljutott Magyarországra is. Rab Zsuzsa képzeletét is megragadta, s legismertebb tolmácsolója lett. Mondhatjuk, ő volt Jeszenyin «magyar hangja». Bár más nyelvekből és más korszakokból is sokat fordított, ám az orosz irodalom mindig a legközelebb állt hozzá. Eredetiben olvasta a verseket, de mindig felolvastatta egy anyanyelvűvel is, hogy a zeneisége, hangulata még hitelesebb legyen

[vö. Albert 2006]. Fordítói munkásságáért 1963-ban, majd 1973-ban József Attila-díjat kapott. Az orosz irodalmi élet vezetői is több elismeréssel méltatták fordítói munkásságát. 1972-ben Gorkij-díjat, 1985-ben Népek Barátsága-díjat kapott. 70 éves születésnapja alkalmából Jelcin elnök 1996-ban Barátság-díjban részesítette. Százötven orosz irodalmi kötetet, kétszáz Csehov-elbeszélést, hatvan Gorkij-alkotást, s majdnem a teljes Jeszenyin-életművet neki köszönheti a magyar olvasóközönség [vö. Albert 2006].

Legkedvesebb Jeszenyin-verse a *Bokraink közt* iskolai szavalóversenyek, irodalmi estek kedvence lett, és megzenésített változatban is sok magyar hallgatóhoz közel került. Rab Zsuzsa emlékezete szerint ekkor ültetett egy nyírfácskát az ablaka elé, hogy azt a Jeszenyin által megénekelt orosz tájat a magyar földön is a közelben érezhesse. A legismertebb orosz antológiát *Sárkányölő* címmel 1965-ben jelentette meg. A költő és irodalmár Kormos István, aki első férje volt Rab Zsuzsának, méltatásában megemlítette, hogy bár a kötet «*Az orosz líra évszázadaiból*» alcímet viseli, mégis ez a gyűjtemény a legkorábbi orosz irodalmi emlékektől a kortárs huszadik századig terjed [Kormos 1965].

Szergej Jeszenyin Bokrain közt ...

Az orosz irodalomban a huszadik század eleji modernség impresszionista képviselője Szergej Jeszenyin (1895–1925). A hányatott sorsú költő az önvizsgálat mellett a fiatalság fontos létkérdését, a múlt szerelem után a magány megélését, az első kedves képének fájó emlékét vallja meg ebben a versében. Szülőhelyét elhagyva búcsúzik így korábbi, igazi nagy szerelmétől, Annától, akinek szinte megérzi e sorokban rövidesen bekövetkező halálát. A szőke szépség ugyanis a költő távozta után 1918-ban férjhez megy és gyerekszülésben meghal. Jeszenyin versében a szeretett kedves arcának felidézéséhez az orosz nyári mező képi metaforáit hívja elő. Az első három strófát idézzük fel. (A szó szerinti magyar jelentést szögletes zárójelben jobb oldalt adjuk meg):

Сергей Есенин

**«НЕ БРОДИТЬ, НЕ МЯТЬ В КУСТАХ
БАГРЯНЫХ ...»**

Не бродить, не мять в кустах багряных
Лебеды и не искать следа.
Со снопом волос твоих овсяных
Отоснилась ты мне навсегда.

С алым соком ягоды на коже,
Нежная, красивая, была
На закат ты розовый похожа
И, как снег, лучиста и светла.

Зерна глаз твоих осыпались, завяли,
Имя тонкое растаяло, как звук,
Но остался в складках смятой шали
Запах меда от невинных рук. (...)
(1916)

Szergej Jeszenyin:

**[«MINEK KÓSZÁLNI, TAPODNI A
BÍBORSZÍNŰ BOKROK KÖZÖTT ...»**

Minek kószálni, tapodni a bíborszínű bokrok
között
A paréjban nyomainkat keresni.
Zabszínű hajad kétével
Örökre megmaradsz álmaimban.

A bőrdön mintha piros bogyo leve lenne,
Olyan gyöngéd és szép voltál,
Az arcod a rózsaszín naplementéhez hasonlít,
S olyan, mint a hó, ragyogó és fényes.

Szemed magvai kihulltak, elszáradtak,
Távolba tűnt finom neved, mint egy hang,
De megmaradt egy sál összegyűrt ráncaiban
Az ártatlan kezek mézének illata. (...)]

A vers legismertebb magyar fordításai Rab Zsuzsa és Galgóczy Árpád szövegváltozatában olvashatók [Klasszikus orosz költők 1978, pp. 554–555, illetve Galgóczy 2002, p. 221]:

Rab Zsuzsa fordítása
Szergej Jeszenyin:

БOKRAINK KÖZT

Bokraink közt már az ősz barangol,
kóro lett a fényes laboda.
Zizegő, szép zabkëve-hajadról
nem álmodom többé már soha.

Arcod haván bogyók bíbor vére –
szép voltál, te kedves, illanó!
Szelíd, mint az alkony puha fénye,
s fehérén sugárzó, mint a hó.

Szemed magvai kihulltak régen,
neved, a törékeny, messze szállt.
Gyűrött sálam örzi már csak híven
fehér kezed hársmez-illatát.

(...)

(1978)

Galgóczy Árpád fordítása
Szergej Alekszandrovics Jeszenyin:

«MIT BOLYONGJAK ...»

Mit bolyongjak, bíbor bokrok alját
Mit tiporjam? Eltűnt, mint a nyom;
Dús hajad zabkëve-zuhatagját
Vissza már hiába álmodom!

Mint hamvas bogyók pirosuló nedve,
Bőrödön úgy tetszett át a vér,
Szép voltál, mint színes naplemente,
S mint a hó, sugárzó és fehér.

Szemed magva mind kipergett, összeszáradt,
Finom, halk neved elolvadt, mint a hang,
De a sálamból mézillat árad:
Szűzi két kezed nyomán fogant.

(...)

(2002)

A magyar fordítások közül Rab Zsuzsa tolmácsolását többen is elemezték kiemelve a poétikai harmóniát, a költői világlátás azonosságát [vö. Szigethi 2017, pp. 149–154]. Galgóczy fordítása – amelyre most nem tudunk részletesen kitérni – a szöveg ritmusában, a képek komplexitásában kevésbé lágy, kevésbé zenei, bár szintén plasztikus.

A nyelvi képek, amelyek a természet jelenségeivel, a nyár, az ősz felidézésével erősítik fel, gazdagítják a fiatal lány emlékképét Jeszenyinnél a metaforizációra épülnek. A metafora megemeli a szöveg tartalmi kifejező értékét, mert a valóság érzéki közelsége miatt élményszerűvé teszi azt. Az olvasóban az élményszerű, újszerű megközelítés révén árnyaltabbá, pontosabbá válik a belső és a külső világ kapcsolata [vö. Fónagy 1999, pp. 211–214]. A költői kép befogadása az azonosság és a nem azonosság pulzálása. A szemantikailag inkompatibilis, össze nem illő, de szintantikailag összekapcsolt jelcsoportok közti kölcsönhatás során a közös elemek kiemelődnek, s nem konkrét tárgyi, hanem érzelmi, hangulati módon gazdagítják a jelentésképzést a befogadó tudatában [vö. Kemény 2002, pp. 33–55]. Nem véletlen, hogy a tematikájában és eszközzrendszerében egymáshoz közelálló orosz vers és magyar változata ismerősnek cseng a fordítások olvasásakor [vö. Veres 1965].

Stílusalakzatok és képi eszközök

Jeszenyin költészete az impresszionizmusban teljesedik ki. Ez a huszadik század fordulóján tért hódító stílusirányzat a festészet hatására az irodalomban is az érzetek, képi benyomások (*'impressio'*) alapján, a táj, a természet közelségéből meríti nyelvi eszközeit. A festészet központi témái a folyó, a víz remegése, az ég, a mozgó fellegek, a napfény rezdülése, a füst, a köd, a hó és a szivárvány játéka stb. Az irodalomban a líra használja azokat a nyelvi képeket, amelyek hasonló módon az érzeteket (látás, hallás, tapintás stb.) érzékelési benyomásait jelenítik meg. Nem ritka a különböző érzetterületek logikátlannak tűnő összekapcsolása. Ezt a nyelvi jelenséget a stilisztikában szinesztéziának nevezzük [vö. Szathmári 2008, pp. 554–558]. A nyelvi zeneiséggel, a hangutánzó, hangulatfestő szavakkal, a jelzők

gazdagságával a festői látásmód megsokszorozódik. Az érzetkeveredést, festői ábrázolást vehetjük észre Jeszenyin orosz versszövegében.

Jeszenyin nyelvére a zeneiség, a hangok összecsengése kiemelten jellemző. Ilyen az alliteráció, a mássalhangzók szó eleji vagy szóbelsejében megjelenő ismétlődése a «b» és az «sz» hangoknál:

Не *бродить*, не мять в кустах *багряных*

Лебеды и не искать следа.

Со *снопом* волос твоих *овсяных*

Отоснилась ты мне *навсегда*.

Az expresszív és emotív jelzős szerkezetek hasonló módon jutnak nagy szerephez az érzelmi telítettség hordozásában:

С *алым* соком ягоды на коже,

Нежная, красивая, была

На закат ты *розовый* похожа

И, как снег, *лучиста* и *светла*.

Szó szerinti fordításban:

[A bőrdön mintha *piros* bogyó leve lenne,

Olyan *gyöngéd* és *szép* voltál,

Az arcod a *rózsaszín* naplementéhez hasonlít,

S olyan, mint a hó, *ragyogó* és *fényes*.]

Rab Zsuzsa változatában dominál a szinesztézia, s a hasonlatot tömörítve metaforával erősíti fel a képi élményt: «*Arcod haván*», «*bogyók bíbor vére*», «*az alkony puha fénye*», «*fehéren sugárzó*» stb.:

Arcod *haván* bogyók *bíbor* vére –

szép voltál, te *kedves*, *illanó*!

Szelíd, mint az alkony *puha* fénye,

s *fehéren sugárzó*, mint a hó.

Rab Zsuzsa természetszeretete az édesapjával eltöltött, gyerekkorból megmaradt vadászati élményeire, kirándulásaira, erdei barangolásaira vezethető vissza. Jeszenyin lírájának az a vonulata, amely a versek mély tartalmi szálát a természet jelenségeivel társítva, a szinesztézia és metaforizáció révén emeli meg, ad érzelmi és effektusbeli emelkedettséget. A fordító saját költészetében is tipikusan jellemző ez a szövegkezelés, képi megjelenítés. Jeszenyin verselése, sorainak ritmikája így automatikusan magyarul is megszólalt számára, ahogy erről egyszer az orosz olvasóknak is vallott [Кыргызоп 1990].

A költő-műfordító egyéni stílusa

Rab Zsuzsa műfordítói méltatása nem lenne teljes, ha nem mutatnánk be azt a nyelvi szövegkezelési technikát, amely saját költészetében is tipikusan megjelent. Egyik méltatója, Legeza Ilona szerint: «Nagy jelentőségű, értett líra Rab Zsuzsa költészete. A “Bakony aljáról” jött költő és műfordító több évtizedes munkássága a minőség jegyében telt. Számos kötetén generációk nőttek fel, a világlíra – kivált az orosz – tetemes részét az ő magyarításában ismerték meg a versszeretők. Rab Zsuzsa virtuóz alkotó, a mesterség minden csínját-bínját tudó mester. Az utolsó verskötetete, az *Órtornyaink* a szebbnél szebb válogatott versek foglalata. Bő százhusz költemény – széles skálán formában és tartalomban egyaránt. Miként a költő írja: egyre jobban szorítja a kimondhatatlan, az a kimondhatatlan, amit oly szépen fogalmaz meg: emlékek, érzések, meditációk: gyönyörű költői nyelven. Pályakezdésétől lényegében errefelé halad egész munkássága. Sikeresnek tetsző élete – ahogy a versekből egyértelműen kiderül – messze nem mondható könnyűnek. A művekből összeálló alak és kép sajátos valami életgyőzelem bizonyítéka» [Legeza 2011].

Álljon itt egy gyakran idézett verse, amely Jeszenyinével több síkon párhuzamba állítható. Az elveszített, hiányában még mindig megélt szerelemnek a megvallása ez. A szövegkezelési technika megmutatja, hogyan emeli fel a természetből vett, tájba illeszkedő képi világ a személyes líra érzelmi telítettségét. Az *Őrtornyaink* kötetben megjelent vallomás Jeszenyin verséhez hasonlóan a szeretett személy hiányát, az emlékek keresését éneкли meg [Rab 1996, p. 64]:

Rab Zsuzsa:

DÚDOLÓ

Felhővé foszlott az erdő,
söprik nyers szelek.
Heggyé tornyosult a felhő.
Hol keresselek?

Korhadttönkön üldögélek,
nyírkos fák alatt.
Nem tudom már, merre térjek,
honnan várjalak.

Virrasztom a fák tövében
szunnyadó telet.
Éneklek a vaksötétben
lámpásul neked

A szerelmi líra képi világának párhuzamai

Rab Zsuzsa képalkotásában Jeszenyinéhez hasonlóan a szinesztézia metaforizációja dominál. Már az első strófa bizonyító erejű a két költői szövegkezelés hasonlóságára. A megszemélyesítések («*Felhővé foszlott az erdő*») illetve («*Bokraink közt már az ősz barangol*») a természeti jelenség élőnek, cselekvőnek láttatásával élnek. Az érzékelésbeli kapcsolódással, a szinesztéziával, a fogalmak térbeli, anyagbeli, ok-okozati érintkezésén, ezek asszociációján alapuló metonímiával a stilisztikai nyelvi eszközök felerősítetten emelik ki a szemantikai jelentésrétegeket:

Felhővé foszlott az erdő,
söprik nyers szelek.
Heggyé tornyosult a felhő.
Hol keresselek?

Bokraink közt már az ősz barangol,
kóró lett a fényes laboda.
Zizegő, szép zabkëve-hajadról
nem álmodom többé már soha.

(Rab Zsuzsa)

(Szergej Jeszenyin)

Külön kell szólnunk a lexikai szint zeneiségéről, amely mind Jeszenyin, mind Rab Zsuzsa verseit jellemzi. Az alliteráció, a kezdő mássalhangzók ismétlése mellett a hangutánzó, hangulatfestő szavak, plasztikusan árnyalt igés szerkezetek («*felhővé foszlott*») illetve Jeszenyin fordításában («*bokraink közt már az ősz barangol*»), illetve jelzők («*Zizegő szép zabkëve-hajadról*»), vagyis a verszene szintén a költemények hangulatát festik alá.

Összegzés

Rab Zsuzsa költői és műfordítói pályája a magyar kultúra és szellemi élet jól behatárolható korszakára, a huszadik század második felére esett, amely a rendszerváltozás idején, a kilencvenes évekkel lezárult. Minden kritika, amely indulatoktól és sokszor általánosításoktól se mentesen e korszakot utóbb érte,

sajnálatos módon magával sodorta az orosz klasszikusok és kortárs művek e kiváló fordítójának méltatását is. Rab Zsuzsa hetven évesen joggal várta egy műfordítói életmű lezárásaként a hazai szellemi élet elismerését. A kilencvenes években a politikai közhangulat nem biztosított erre kellő teret. Bár pályája során több díjat is kapott, ez a betegségében vigasztaló, erőt adó, utolsó gesztus elmaradt. Fizikai meggyengülése harmadik férje elvesztése után érte, s csak fokozódtak lelki terhei is, amelyeket egy erős személyiség se tudott volna már elviselni. A kiváló felkészültségű, Pápáról indult költő és műfordító Rab Zsuzsa, Jeszenyin «magyar hangja» távoztával nagy veszteség érte a magyar műfordítást. Halálának évfordulóján az utókornak fejet kell hajtania jelentős szellemi öröksége, több ezer oldalnyi szépírói, költői, fordítói munkássága előtt, amely többek között és kiemelkedően az orosz irodalom méltó bemutatásával gazdagította a magyar olvasóközönség világirodalmi élményeinek tárházát.

IRODALOM

- Albert, Z. (2006). Legenda Rab Zsuzsáról Forrás 2006:01 75–89 [Elektronikus forrás]. URL: <http://www.forrasfolyoirat.hu/0601/albert.pdf> (Letöltve: 2018-01-25).
- Fónagy, I. (1999). *A költői nyelvről*. Budapest, 525 pp.
- Galgóczy, Á. (2002). *A Volga felett*. Válogatás a XIX–XX. századi orosz költészetből. Budapest, 249 pp.
- Kemény, G. (2002). *Bevezetés a nyelvi kép stilsztikájához*. Budapest, 228 pp.
- Klasszikus orosz költők I–II* (1978). E. Fehér Pál, Lator László (szerk.). Budapest, 839 pp.
- Kormos, I. (1965). *Sárkányölő*. Magyar Műhely 1965. III. évf. 12. sz. Digitális Irodalmi Akadémia. [Elektronikus forrás]. URL: <http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/KORMOS/kormos00001/kormos00150/kormos00150.html> (Letöltve: 2018-01-25).
- Legeza, I. (2011). *Rab Zsuzsa Őrtornyaink*. MEK Hangoskönyvtár kötetismertetője. [Elektronikus forrás]. URL: <http://legeza.oszk.hu/sendpage.php?rec=li1721> (Letöltve: 2018-01-23).
- Rab, Z. (1996). *Őrtornyaink*. Budapest, 196 pp.
- Szathmári, I. (2008). *Alakzatlexikon*. A retorikai és stilsztikai alakzatok kézikönyve. Budapest, 595 pp.
- Szigethi, A. (2017). *A szellem anyajegyei – Lermontovtól Ulickájáig*. *Родинки духи – от Лермонтова до Улицкой*. Budapest, 159 pp.
- Veres, M. (1965). Az orosz líra századai *Tiszatáj* 1965. 7. sz. 583–585. [Elektronikus forrás]. URL: http://tiszataj.bibl.u-szeged.hu/3775/1/tiszataj_1965_007_583-585.pdf (Letöltve: 2018-01-25).
- Крыгзор* (1990). Не бродить ... [Elektronikus forrás]. URL: <http://norvelloteyhouse.com/mp3/%D0%BA%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D1%80+9+1990/> (Letöltve: 2018-01-25).

MELLÉKLET (AZ ELEMZETT VERSEK TELJES SZÖVEGE)

Сергей Есенин

«НЕ БРОДИТЬ, НЕ МЯТЬ В КУСТАХ БАГРЯНЫХ ...»

Не бродить, не мять в кустах багряных

Лебеды и не искать следа.

Со снопом волос твоих овсяных

Отоснилась ты мне навсегда.

С алым соком ягоды на коже,

Нежная, красивая, была

На закат ты розовый похожа

И, как снег, лучиста и светла.

Зерна глаз твоих осыпались, завяли,

Имя тонкое растаяло, как звук,
Но остался в складках смятой шали
Запах меда от невинных рук.
В тихий час, когда заря на крыше,
Как котенок, моет лапкой рот,
Говор кроткий о тебе я слышу
Водяных поющих с ветром сот.
Пусть порой мне шепчет синий вечер,
Что была ты песня и мечта,
Всё ж, кто выдумал твой гибкий стан и плечи –
К светлой тайне приложил уста.
Не бродить, не мять в кустах багряных
Лебеды и не искать следа.
Со снопом волос твоих овсяных
Отоснилась ты мне навсегда.

(1916)

URL: <http://pishi-stihi.ru/ne-brodit-ne-myat-v-kustah-bagryanyh-esenin.html>

(Letöltve: 2018-01-29)

Magyar fordítások:

Szergej Jeszenyin:

BOKRAINK KÖZT

Bokraink közt már az ősz barangol,
kóró lett a fényes laboda.

Zizegő, szép zabkéve-hajadról
nem álmodom többé már soha.

Arcod haván bogyók bíbor vére –
szép voltál, te kedves, illanó!

Szelíd, mint az alkony puha fénye,
s fehérén sugárzó, mint a hó.

Szemed magvai kihulltak régen,
neved, a törékeny, messze szállt.

Gyűrött sálam őrzí már csak híven
fehér kezéd hársméz-illatát.

Amikor a háztetőn a hajnal
macska módra, lustán lépeget,
emlegetnek tűnődő szavakkal
vízi manók, dúdoló szelek.

Kéklő esték azt suttojják rólad:
álom voltál, elhaló zene.

De tudom – aki formálta vállad,
fénylő titkoknak volt mestere.

Bokraink közt már az ősz barangol,
kóró lett a fényes laboda.

Zizegő szép zabkéve-hajadról
nem álmodom többé már soha.

(*Rab Zsuzsa fordítása*) (In: E. Fehér Pál – Lator László szerk. *Klasszikus orosz költők I–II*. Budapest, P. 554–555)

Szergej Alekszandrovcics Jeszenyin:

«MIT BOLYONGJAK ...»

Mit bolyongjak, bíbor bokrok alját

Mit tiporjam? Eltűnt, mint a nyom;

Dús hajad zabkéve-zuhatagját

Vissza már hiába álmodom!

Mint hamvas bogyók pirosuló nedve,
Bőrödön úgy tetszett át a vér,
Szép voltál, mint színes naplemente,
S mint a hó, sugárzó és fehér.
Szemed magva mind kipergett, összeszáradt,
Finom, halk neved elolvadt, mint a hang,
De a sálamból mézillat árad:
Szűzi két kezed nyomán fogant!
Csöndes órán, míg a hajnal éled,
S háztetőkön macskaként onson,
Víg manóktól rólad száll az ének
Szép szelíden szellőhúrokon.
Kéklő esték hadd susogják rólad:
Álom voltál csak, mely bennem élt,
Mégis, aki megálmodta zsenge vállad,
Annak ajka szent titokhoz ért.
Mít bolyongjak, bíbor bokrok alját
Mít tiporjam? eltűnt, mint a nyom;
Dús hajad zabkéve-zuhatagját
Vissza már hiába álmodom!

(2002)

(Galgóczy Árpád fordítása) In: Galgóczy Árpád, *A Volga felett*. Válogatás a XIX–XX. századi orosz költészetből. Budapest, 2002. P. 221.

*Подано до редакції 01.10.2018 року
Прийнято до друку 31.10.2018 року*